

Olsztyn, 23 kwietnia 2019 r.

PS-VI.431.1.62.2018.AP

Pani
Beata Kulesza
Dyrektor
Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej
w Elblągu

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Działając na podstawie upoważnienia Wojewody Warmińsko – Mazurskiego nr FK-IV.0030.1067.2018 z dnia 18 grudnia 2018 roku (**akta kontroli str. 1**) zespół inspektorów Wydziału Polityki Społecznej Warmińsko – Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie w składzie:

1. Agnieszka Pastuła – główny specjalista, kierująca zespołem kontrolnym,
2. Lilla Kondrusik – główny specjalista,

przeprowadził kontrolę doraźną w trybie uproszczonym w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Elblągu przy ulicy Winnej 9, 82 – 300 Elbląg. Czynności kontrolne rozpoczęto w dniu 02 stycznia i zakończono 04 stycznia 2019 roku. Zakres przedmiotowy kontroli obejmował sposób organizacji pieczy zastępczej oraz formy wsparcia udzielanego rodzinie zastępczej zawodowej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego w związku z pismem Rzecznika Praw Dziecka. Kontrola została przeprowadzona w świetle przepisów:

- ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. 2018 poz. 998 ze zm.), zwanej dalej ustawą lub ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

W niniejszym wystąpieniu pokontrolnym użyto skrótów:

1. Ośrodek/MOPS/Organizator/kontrolowana jednostka – co oznacza: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Elblągu,
2. Dyrektor / Dyrektor MOPS / Dyrektor kontrolowanej jednostki – co oznacza: Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Elblągu – panią Beatę Kulesza,
3. Kierownik /Kierownik działu – co oznacza: Kierownika Działu Wspierania Rodziny i Pieczy Zastępczej – panią ██████████,
4. Koordynator – co oznacza: koordynatora/specjalistę pracy z rodziną w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Elblągu,
5. Regulamin – co oznacza: Regulamin Organizacyjny Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Elblągu,
6. Statut – co oznacza: Statut Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Elblągu.

Kontrola obejmowała okres od 1 stycznia 2017 r. do dnia jej zakończenia, fakt jej przeprowadzenia zespół inspektorów odnotował w rejestrze kontroli prowadzonym przez Ośrodek. Czynności kontrolne przeprowadzono w obecności pani Beaty Kulesza – Dyrektora MOPS oraz pani [REDAKTOWANE]

[REDAKTOWANE]. Ustaleń dokonano w oparciu o analizę prowadzonej w jednostce dokumentacji oraz informacje przekazane bezpośrednio przez wyżej wymienione osoby, a także przez panią [REDAKTOWANE]

Działalność Ośrodka w zakresie objętym kontrolą ocenia się **pozytywnie**.

USTALENIA KONTROLI

1. Dokumenty organizacyjne jednostki.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Elblągu Zarządzeniem Prezydenta Miasta Elbląg z dnia 25 października 2011 roku został wyznaczony na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej Gminy Miasta Elbląg (**akta kontroli str. 3 - 4**). Działał na podstawie:

- Statutu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Elblągu, przyjętego Uchwałą Nr X/273/2011 Rady Miejskiej w Elblągu z dnia 24 listopada 2011 roku, ze zmianami z dnia 27.03.2012 r., 18.09.2012 r. i 28.05.2015 r. (**akta kontroli str. 5 - 20**),
- Regulaminu Organizacyjnego Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Elblągu, wprowadzonego Zarządzeniem Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Elblągu. Do dnia 27 czerwca 2018 roku obowiązywał Regulamin z dnia 21 grudnia 2016 roku wraz ze zmianami, natomiast od 28 czerwca 2018 roku obowiązywał nowy Regulamin Organizacyjny wprowadzony Zarządzeniem nr 10/2018 Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Elblągu, ze zmianą z dnia 07.11.2018 r. (**akta kontroli str. 21 - 116**).

Zadania wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zostały ujęte w wyżej wymienionych dokumentach, kontrolujący nie wnieśli uwag do ich treści.

2. Pracownicy Organizatora realizujący zadania z zakresu pieczy zastępczej wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Elblągu, jako Organizator rodzinnej pieczy zastępczej, realizuje zadania wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej przy udziale zatrudnionych niżej wymienionych pracowników merytorycznych. Na dzień przeprowadzania kontroli w Dziale Wspierania Rodziny i Pieczy Zastępczej zatrudnionych było 17 osób na umowę o pracę, w tym:

- kierownik działu,
- zastępca kierownika działu,
- 2 psychologów,
- 7 koordynatorów/ specjalistów pracy z rodziną (pół etatu na każde stanowisko),
- 1 inspektor,
- 1 specjalista,

- 1 konsultant,
- 2 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej/pedagogów (pół etatu na każde stanowisko),
- 1 starszy pracownik socjalny.

Koordinatory rodzinnej pieczy zastępczej spełniali wymogi kwalifikacyjne, w myśl art. 78 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Zgodnie z art. 76 ust. 4 pkt 14 a ustawy, Organizator zapewniał Koordynatorom szkolenia, mające na celu podnoszenie ich kwalifikacji. W roku 2017 były to następujące szkolenia:

- *Adopcja. Rola i zadania Ośrodka Adopcyjnego i Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej,*
- *Diagnoza, wczesna interwencja, strategie komunikacyjne w sytuacjach konfliktowych w pracy z rodziną zastępczą,*
- *Interwencja kryzysowa po różnych zdarzeniach traumatycznych,*
- *Trening intrapsychiczny. Przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu osób pracujących w obszarze przemocy w rodzinie,*
- *Praca z osobą stosującą przemoc. Realizacja programów korekcyjno – edukacyjnych,*
- *Procedura Niebieskiej Karty,*
- *Wektory uzależnień od środków psychoaktywnych na przełomie ostatnich 25 lat,*
- *Dialog motywujący jako skuteczna metoda pracy z klientem,*
- *RAD – zaburzone więzi,*
- *Pierwsza Pomoc.*

W 2018 roku, do dnia kontroli, Koordynatorzy uczestniczyli w następujących szkoleniach:

- *Świadczenie wychowawcze Program 500 +,*
- *Szkolenie specjalizacyjne z zakresu organizacji pomocy społecznej,*
- *Wspieranie rozwoju dzieci z FASD,*
- *Mutyzm wybiórczy: istota i formy terapii,*
- *Wykład „Praca Sądów w sprawach opiekuńczych, w szczególności dotyczących pieczy zastępczej”,*
- *Warsztat, stosowanie art. 109. Zarządzenia Sądu Opiekuńczego w sytuacji zagrożenia dobra dziecka,*
- *Wykład, Zaburzenia dzieci i młodzieży a proces wychowawczy,*
- *Warsztat, Zachowania dzieci i dorosłych podczas interwencji,*
- *Wykład, Szczepienie dzieci – czy warto szczepić?,*
- *Zaburzenia i choroby psychiczne, ze szczególnym uwzględnieniem zachowań agresywnych, zasady pracy z osobą dotkniętą chorobą psychiczną,*
- *Fas/Fasd – diagnostyka i leczenie zaburzeń rozwojowych (akta kontroli str. 117 - 122).*

Zespół kontrolny stwierdził, że zgodnie z art. 77 ust. 5 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej wywiązywali się z obowiązku systematycznego podnoszenia swoich kwalifikacji.

3. Rodziny zastępcze zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego.

W okresie objętym kontrolą na terenie Gminy Miasta Elbląg funkcjonowało 5 rodzin zastępczych zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego. Kontrolujący poddali analizie teczkę 2 rodzin:

- ██████████ – funkcjonujących na podstawie *Umowy nr 15/2016 z dnia 01 kwietnia 2016 roku o pełnieniu funkcji rodziny zastępczej zawodowej o charakterze pogotowia rodzinnego*,
- ██████████ – funkcjonujących na podstawie *Umowy nr 36/2018 z dnia 09 lipca 2018 roku o pełnieniu funkcji rodziny zastępczej zawodowej o charakterze pogotowia rodzinnego*.

W teczkach rodzin znajdowały się między innymi zaświadczenia kwalifikacyjne do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej o charakterze pogotowia rodzinnego, a także, zgodnie z art. 42 ustawy, aktualne zaświadczenia lekarskie i opinie psychologa. W teczkach obu rodzin znajdowały się również informacje na temat władzy rodzicielskiej, wypełniania obowiązku alimentacyjnego, zdolności do czynności prawnych oraz informacje o niekaralności za umyślne przestępstwa.

W okresie objętym kontrolą, w myśl art. 128 pkt 2, Organizator dokonywał ocen wyżej wymienionych rodzin zastępczych, podczas których omawiano predyspozycje oraz jakość wykonywanej przez nie pracy. Rodziny składały oświadczenie o zapoznaniu się z dokonaną oceną i niewnoszeniu do niej uwag. Na podstawie analizy powyższej dokumentacji stwierdzono, że ocena ██████████ za lata 2014 – 2016, dokonana w marcu 2016, była negatywna. Organizator w powyższej ocenie dokonał weryfikacji sytuacji rodziny oraz każdego umieszczonego w niej dziecka. Ocena ta wynikała z zastrzeżeń Organizatora, co do postępowania rodziny wobec umieszczonych w niej dzieci. Do Ośrodka napływały liczne sygnały, w tym od Rzecznika Praw Dziecka w Warszawie, na temat stosowania przez ██████████ przemocy psychicznej wobec małoletnich dzieci znajdujących się pod ich opieką, jak: podnoszenie głosu, szykanowanie rodziców biologicznych dzieci, czy w sprawie utrudniania widzeń z dziećmi. Zastrzeżenia wynikały też z niezachowania ciągłości terapii psychologicznej dziecka ██████████, przebywającego w w.w. rodzinie, prowadzonej przez Ośrodek Pomocy dla Osób Pokrzywdzonych Przystępstwem przy Elbląskim Centrum Mediacji i Aktywizacji Społecznej w Elblągu. Opiekun zastępczy ██████████ w rozmowie z psychologiem oświadczył, iż nie będzie przyjeżdżał ██████████ co tydzień, lecz wtedy, gdy mu czas na to pozwoli oraz zaznaczył, że ██████████ nie ma już problemów, a on ma własne dzieci, którymi musi się zająć (**akta kontroli str. 123 - 132**). Należy nadmienić, że ██████████ rozpoczęła terapię jeszcze przed umieszczeniem w rodzinie ██████████ z uwagi na traumatyczne doświadczenia, jakich doznała w rodzinie biologicznej. ██████████ złożyli do Organizatora skargę, na negatywne nastawianie ██████████ do nich, przez pracującego w tamtym czasie z ██████████ psychologa. Kolejne zastrzeżenie dotyczyło braku współpracy opiekunów zastępczych z Przedszkolem nr 15, do którego uczęszczali ██████████ przebywający w rodzinie ██████████. Przedszkole zgłaszało uwagi do zaangażowania opiekunów w proces edukacyjny dzieci oraz kwestii finansowych. Niejasne dla Organizatora wydawało się również zachowanie ██████████ wobec najmłodszego dziecka ██████████ umieszczonego w ich rodzinie, w kontekście nie zgłoszenia się z dzieckiem do lekarza, w związku z uszkodzeniem krocza ██████████ choć zdaniem pracowników Ośrodka było to niezbędne. ██████████ pomimo prośby Organizatora, nie dostarczyli zaświadczenia lekarskiego o stanie zdrowia, twierdząc, że dokument ten przedłożą w sądzie (**akta kontroli str. 133 - 174**). Taka postawa opiekunów zastępczych budziła wątpliwości, co do zrozumienia przez nich potrzeb dzieci. Po dokonaniu negatywnej oceny Organizator zobowiązał rodzinę do odbycia Treningu Zastępowania Agresji w terminie do końca 2016 roku oraz przedłożenia zaświadczenia o ukończeniu treningu ze skutkiem pozytywnym niezwłocznie po jego otrzymaniu. Rodzina wywiązała się z powyższego obowiązku.

Zgodnie z art. 134 ust. 3 ustawy, w przypadku negatywnej ostatecznej oceny rodziny zastępczej kolejna ocena dokonywana jest nie później niż w terminie 6 miesięcy od dnia dokonania tej oceny. Organizator dokonał kolejnej oceny rodziny ██████████ za okres kwiecień – wrzesień 2016 roku, we wrześniu 2016 roku, z wynikiem pozytywnym dla rodziny. Oceny drugiej kontrolowanej rodziny zastępczej – ██████████ były pozytywne.

Na zapytanie kontrolujących, w jaki sposób Ośrodek informował rodziny o możliwości wniesienia zastrzeżeń do dokonanej oceny zgodnie z art. 134 ust. 2a ustawy, Dyrektor Ośrodka oświadczyła, że po sporządzeniu oceny rodziny były zapoznawane z jej treścią oraz informowane o możliwości wniesienia zastrzeżeń do prezydenta w terminie 14 dni od dnia otrzymania oceny. Na dokumencie oceny znajdowało się miejsce na uwagi, które mogła wnieść rodzina zastępcza. Niektóre rodziny korzystały z tej możliwości (**akta kontroli str. 175 - 178**). Po analizie powyższej dokumentacji kontrolujący w ramach instruktażu, udzielili Dyrektorowi Ośrodka informacji, że zasadnym byłoby pisemne potwierdzenie przez rodziny, że zostały poinformowane o możliwości wniesienia zastrzeżeń.

Zgodnie z art. 76 ust. 4 pkt 5 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, organizator rodzinnej pieczy zastępczej jest zobowiązany do zapewnienia rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji z uwzględnieniem ich potrzeb.

W toku kontroli ustalono, że w okresie objętym kontrolą MOPS w Elblągu organizował szkolenia dla wszystkich rodzin zastępczych. Tematyka szkoleń w roku 2017 dotyczyła:

- *Przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu. Trening intrapsychniczny,*
- *Adopcji. Rola i zadania Ośrodka Adopcyjnego i Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej,*
- *Przemocy wobec dzieci – rozpoznawanie zapobieganie, formy pomocy (z uwzględnieniem przemocy seksualnej),*
- *RAD – zaburzone więzi.*

Natomiast w roku 2018 szkolenia były przeprowadzone z zakresu:

- *Pierwszej pomocy,*
- *Wykładu: Praca Sądów w sprawach opiekuńczych, w szczególności dotyczących pieczy zastępczej,*
- *Warsztatu stosowania art. 109. Zarządzenia Sądu Opiekuńczego w sytuacji zagrożenia dobra dziecka,*
- *Wykładu: Zaburzenia dzieci i młodzieży a proces wychowawczy,*
- *Warsztatu: Reakcje rodziców w sytuacjach trudnych,*
- *Wykładu: Szczepienie – czy warto szczepić?*
- *Problematyki zaburzeń u dzieci i młodzieży ze szczególnym uwzględnieniem zachowań agresywnych,*
- *Fas/Fasd – diagnostyka i leczenie zaburzeń rozwojowych (**akta kontroli str. 179 - 184**).*

Szkolenia miały na celu zaktualizowanie bądź też uzupełnienie i uporządkowanie wiedzy rodzin z zakresu prawa, opieki i wychowania oraz pieczy zastępczej. Zgodnie z art. 51 ustawy rodzina zastępcza zawodowa oraz prowadzący rodzinny dom dziecka są zobowiązani do systematycznego podnoszenia swoich kwalifikacji, w szczególności poprzez udział w szkoleniach, co zostało ujęte w § 7 ust. 9 umów zawartych między MOPS a ww. rodzinami: „Rodzina zastępcza jest zobowiązana do systematycznego podnoszenia swoich kwalifikacji związanych z opieką nad dziećmi w szczególności poprzez udział w szkoleniach i innych formach

podnoszenia kwalifikacji, w tym organizowanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Elblągu czy inne instytucje”.

Ze sporządzonego przez pracownika Ośrodka zestawienia wynika, iż w roku 2017 [REDAKTOR] uczestniczyli w 1 szkoleniu, natomiast [REDAKTOR] uczestniczyli we wszystkich. Z kolei w roku 2018 [REDAKTOR] uczestniczyli tylko w 1 szkoleniu, natomiast [REDAKTOR] uczestniczyli w 7 szkoleniach (**akta kontroli str. 179 - 184**).

Poza wymienionymi wyżej dokumentami w teczkach rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego znajdowały się między innymi „Plany pomocy dziecku”, „Oceny sytuacji dziecka”, zaproszenia na posiedzenia w sprawie oceny sytuacji dzieci, prośby o pisemne opinie na temat rodzin biologicznych i możliwości powrotu dzieci do środowisk, a także informacje przekazywane do właściwego sądu po dokonaniu ww. oceny, co potwierdzało realizację obowiązków spoczywających na Organizatorze, określonych w art. 128 – 131 ustawy.

5. Ustalenia kontroli, na temat współpracy Organizatora pieczy zastępczej [REDAKTOR] w odniesieniu do informacji przekazanych przez rodzinę Rzecznikowi Praw Dziecka.

[REDAKTOR] od 2007 roku są rodziną zastępczą zawodową pełniącą funkcję pogotowia rodzinnego. Rodzina stale objęta była wsparciem koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. W okresie od 2012 roku do dnia rozpoczęcia kontroli z rodziną współpracowało sześciu koordynatorów. Z informacji udzielonych przez Dyrektora oraz psychologa Ośrodka wynika, że rodzina była również objęta wsparciem psychologa, z usług którego korzystała zgodnie z własnymi potrzebami oraz w sytuacjach tego wymagających. Poradnictwo psychologiczne odbywało się w formie indywidualnych konsultacji realizowanych podczas wizyt psychologa w domu [REDAKTOR] lub w siedzibie Organizatora. Ponadto psycholog uczestniczył w spotkaniu podczas oceny sytuacji dziecka. Na dzień dzisiejszy rodzina nie chce korzystać ze wsparcia psychologa zatrudnionego w MOPS, niemniej jednak otrzymała zapewnienie psychologa, że w każdej chwili może się do niego zgłosić.

Ośrodek, w ramach wsparcia rodzin, co roku organizował różnego rodzaju spotkania dla rodzin zastępczych zawodowych. Były to m. in. spotkania choinkowe, spotkania w plenerze dla rodzin i dzieci połączone z zabawą dzieci oraz wspólnym spędzaniem czasu. Od dwóch lat była organizowana gala z okazji Dnia Rodzicielstwa Zastępczego, która była połączona z koncertem Elbląskiej Orkiestry Kameralnej. Organizator rodzinnej pieczy zastępczej w ten sposób dziękował rodzinom zastępczym za ich pracę i promował ideę rodzicielstwa zastępczego. [REDAKTOR] nie zawsze uczestniczyli w tych spotkaniach. Dodatkowo rodzina miała również możliwość korzystania z dofinansowania wypoczynku letniego dla dzieci, poza miejscem zamieszkania w kwocie 500,00zł na każde dziecko, jak też proponowane były rodzinie kolonie letnie dla małoletnich, z których rodzina nie korzystała. Rodzina miała zapewnioną osobę do pomocy (w latach 2015 – 2017), którą była [REDAKTOR]. Otrzymywała także pomoc jednorazową, na pokrycie niezbędnych kosztów związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka, a także otrzymywała środki finansowe na utrzymanie mieszkania/domu. Na uwagę zasługuje również fakt, iż wynagrodzenie [REDAKTOR] jest wyższe, niż przewiduje to ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (**akta kontroli str. 185 - 188**).

Na podstawie Postanowienia Sądu Rejonowego w Elblągu z dnia 23 lutego 2015 roku w ww. rodzinie umieszczono małoletnie rodzeństwo: [REDAKTOR] oraz [REDAKTOR]

W trakcie pełnienia funkcji rodziny zastępczej dla ww. dzieci, Pani ██████ zgłaszała problemy wychowawcze, dotyczące ██████. Należy nadmienić, iż z uwagi na wcześniejsze doświadczenia dziecka, wynikające z pobytu w rodzinnym domu, ██████ była objęta wsparciem psychologicznym w Ośrodku Pomocy dla Osób Pokrzywdzonych Przystępstwem przy Elbląskim Centrum Mediacji i Aktywizacji Społecznej w Elblągu, a następnie w Poradni Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży w Elblągu. Uczestniczyła również w spotkaniach z pedagogiem i psychologiem szkolnym, w szkole do której uczęszczała. Niemniej jednak z informacji udzielonych przez ██████ wynikało, iż dziewczynka prezentowała niepożądane zachowania seksualne, nie akceptowała swojego młodszego rodzeństwa, odrzucała je emocjonalnie (**akta kontroli str. 189 - 192**). Dziecko według opiekunów miało również tendencje do manipulowania, buntowało się. Swoim prowokacyjnym zachowaniem oraz wypowiedziami demoralizowało syna opiekunów zastępczych. Wobec powyższych problemów ██████ podjęli decyzję, iż małaletnia ██████ nie może dłużej pozostawać u ich w rodzinie zastępczej. Natomiast małaletnia w trakcie pobytu w rodzinie ██████ informowała wychowawcę klasy oraz szkolnego psychologa, że ██████, u której obecnie przebywa wraz ze swoim rodzeństwem, stosuje wobec niej oraz jej siostry przemoc (**akta kontroli str. 193 - 200**). W związku z powyższym Kierownik działu wspierania rodziny wraz z psychologiem MOPS przeprowadzili rozmowę z ██████. Rodzina zaprzeczyła informacjom dotyczącym stosowania przemocy twierdząc, że ██████ ma skłonności do kłamstwa, mówienia rzeczy, które nie miały miejsca. W związku z powyższym Ośrodek, wystąpił do Sądu Rejonowego w Elblągu z wnioskiem o zmianę rodziny zastępczej dla ██████. Na mocy Postanowienia Sądu Rejonowego w Elblągu z dnia 24 lutego 2017 roku dziewczynka została umieszczona w innej zawodowej rodzinie zastępczej ██████ przekazując ██████ pod opiekę nowym opiekunom zastępczym przekazała jedynie niewielką ilość rzeczy osobistych dziecka tj. 1 parą majtek, 1 parą skarpetek, brudną kurtkę zimową, męską koszulkę na zajęcia wf, 4 podkoszulki z krótkim rękawem oraz 2 pary spodni. ██████ nie przekazała rodzinie dokumentów oraz żadnych informacji na temat dziecka (**akta kontroli str. 201 - 204**). Na posiedzeniu zespołu do spraw okresowej oceny sytuacji dzieci umieszczonych w rodzinie ██████ które odbyło się dnia 29 maja 2017 roku, ██████ podała, że po odejściu ██████ domownicy dużo lepiej funkcjonują i określiła to słowami: „*Chce tylko dodać, że bardzo się cieszę, że ██████ od nas odeszła*” (**akta kontroli str. 205 - 210**). Nowi opiekunowie zastępczy, do których trafiła dziewczynka nie zauważyli powyższych niepokojących zachowań, o których wspominała rodzina ██████. Przedstawiali ją jako sympatyczną, mądrą i pomocną dziewczynkę. W trakcie pobytu dziecka w nowym środowisku zastępczym, dziewczynka zaczęła zgłaszać niepokojące informacje dotyczące pobytu w rodzinie zastępczej ██████. W maju 2017 roku odbyło się spotkanie, w którym uczestniczyła małaletnia, nowy opiekun zastępczy, koordynator rodzinnej pieczy zastępczej oraz psycholog zatrudniony w Ośrodku. W trakcie spotkania dziewczynka podała, że ██████ - zwracała się do niej słowami „████████████████████ oraz innymi obraźliwymi określeniami płci żeńskiej” (**akta kontroli str. 211 - 212**). Podała także, że ██████ „za karę wkładała jej do buzi palca wskazującego i wbijała paznokcia w dolne dźiąsło za przednimi zębami aż do krwi” (**akta kontroli str. 211 - 212**). Dziewczynka przebywając w nowej rodzinie zastępczej obawiała się o swoje młodsze rodzeństwo, które pozostało w rodzinie ██████ ponieważ jak podała podczas tego spotkania „kiedy jedno z dzieci zoczyło się w nocy to ██████ kazała spać na szczeblach łóżka bez materaca, bez koca” (**akta kontroli str. 211 - 212**). Po powzięciu powyższych informacji Ośrodek, zgodnie z obowiązującymi przepisami wszczął procedurę Niebieskiej Karty oraz złożył

do Prokuratury Rejonowej w Elblągu zawiadomienie o podejrzeniu występowania przemocy w zawodowej rodzinie zastępczej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego [REDAKTOR]. O wszystkim powiadomił również Sąd Rejonowy w Elblągu. Tego samego dnia została także przeprowadzona rozmowa z [REDAKTOR] podczas której powiadomiono rodzinę o podjętych wobec niej działaniach przez MOPS w Elblągu. Prokuratura Rejonowa w Elblągu, po przeanalizowaniu materiału dowodowego, przekazała sprawę do Sądu Rejonowego w Elblągu, celem dalszego rozpatrzenia. W związku z zaistniałą sytuacją Kontrolowana jednostka, zwróciła się do rodziny zastępczej z wnioskiem, aby na czas postępowania wyjaśniającego, przenieść dzieci do innej rodziny zastępczej, na co opiekunowie nie wyrazili zgody (**akta kontroli str. 213 - 214**).

Z informacji udzielonych w tej sprawie przez Dyrektora Ośrodka wynika, że od tego momentu współpraca z rodziną uległa pogorszeniu, a po każdej wizycie przeprowadzonej przez pracowników Ośrodka, rodzina występowała z pisemnym wnioskiem o przedstawienie – jak to określała - „wyników kontroli”, przeprowadzonej w ich domu (**akta kontroli str. 215 - 222**).

Należy nadmienić, iż na dzień składania powyższych zawiadomień i informacji do wyżej wymienionych instytucji, dzieci przebywające u [REDAKTOR] miały już uregulowaną sytuację prawną, gdyż w 2016 roku, Sąd Rejonowy w Elblągu Postanowieniem pozbawił władzy rodzicielskiej rodziców biologicznych nad ww. rodzeństwem. Orzeczenie to stało się prawomocne z dniem 25 sierpnia 2016 roku. W związku z powyższym i zgodnie z obowiązującymi przepisami, małoletnie dzieci zostały zgłoszone do Warmińsko – Mazurskiego Ośrodka Adopcyjnego w Olsztynie Filia w Elblągu, celem kwalifikacji do przysposobienia. Na posiedzeniu Komisji Kwalifikacyjnej w dniu 18 listopada 2016 roku, w oparciu o zgromadzoną dokumentację oraz specyficzne potrzeby dzieci, podjęto decyzję o zakwalifikowaniu dzieci do adopcji i rozdzieleniu rodzeństwa w ten sposób, że [REDAKTOR] mieliby być przysposobieni wspólnie, tak jak [REDAKTOR]. W kolejnej opinii zaznaczono, że w planowaniu procesu adopcyjnego można uwzględnić również możliwość oddzielenia [REDAKTOR] od najstarszej siostry i braci.

W myśl art. 58 ust 4 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w rodzinie zastępczej zawodowej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego umieszcza się dziecko do czasu unormowania jego sytuacji, nie dłużej jednak niż na okres 4 miesięcy. W szczególnie uzasadnionych przypadkach okres ten może być przedłużony, za zgodą organizatora rodzinnej pieczy zastępczej do 8 miesięcy lub do zakończenia postępowania sądowego o: powrót dziecka do rodziny, przysposobienie bądź umieszczenie w rodzinnej pieczy zastępczej. Zgodnie z powyższym, dalszy pobyt dzieci w wyżej wymienionej formie pieczy zastępczej na tamten moment, był uzasadniony.

Z przeprowadzonej analizy dokumentacji, przedstawionej zespołowi inspektorów wynika, iż dnia 10 lipca 2017 roku odbyło się spotkanie [REDAKTOR] dzieci i psychologa MOPS w miejscu zamieszkania rodziny, mające na celu uzupełnienie informacji niezbędnych do przeprowadzenia procesu adopcyjnego. Z notatki sporządzonej przez psychologa z tej wizyty wynika, że dzieci zaczęły zwracać się do [REDAKTOR] „mamo” co było istotną zmianą w funkcjonowaniu rodziny, ponieważ podczas oceny sytuacji dzieci w rodzinie zastępczej, która miała miejsce 29 maja 2017 roku omawiano z rodziną kwestię poczucia przynależności dzieci do rodziny. Wówczas [REDAKTOR] twierdzili, że stale podkreślają dzieciom, iż nie są ich rodzicami, dlatego też nie uczestniczą w uroczystościach szkolnych i przedszkolnych z okazji Dnia Ojca i Matki, jak też nie urządzają w zastępstwie za ich rodziców uroczystości urodzinowych i komunii. [REDAKTOR] poinformowała pracowników Ośrodka, iż kwestię

mówienia przez dzieci do niej „mamo” konsultowała z innym psychologiem niepracującym w Kontrolowanej jednostce, który zasugerował by pozwolić dzieciom na to, ponieważ wynika to z ich silnej potrzeby przynależenia do rodziny. Psycholog Ośrodka, w sporządzonej przez siebie notatce, opisała przebieg rozmowy z ██████████ w powyższym temacie: „Zwróciłam uwagę ██████████ na fakt, że w ten sposób zaburza poczucie tożsamości u dzieci, a budowanie takiej relacji z dziećmi w trakcie trwającego procesu adopcyjnego jest dla nich bardzo niekorzystne, wręcz zagrażające dalszemu prawidłowemu rozwojowi emocjonalnemu, może też bardzo negatywnie wpłynąć na przebieg ewentualnej adopcji i budowanie więzi z kandydatami na przyszłych rodziców pragnących przysposobić dzieci” (akta kontroli str. 223 - 224). W dniu 16 sierpnia 2017 roku, podczas kolejnej wizyty psychologa i zastępcy Kierownika Działu Wspierania Rodziny i Pieczy Zastępczej w środowisku ██████████ został omówiony trwający proces adopcyjny małoletniej ██████████ podała, że dziewczynka spędziła kilka godzin z kandydatami na rodziców adopcyjnych oraz otrzymała od nich w prezencie lalkę. W związku z tym, iż lalką bawiło się całe rodzeństwo i zabawa była dość agresywna, zabawka została zepsuta (oderwano lalce głowę). Zapytano też ██████████ czy dziewczynka w dalszym ciągu mówi do niej „mamo”, w odpowiedzi na to pytanie ██████████ podała, że dziecko tak się do niej zwraca i że nie jest to korygowane przez rodzinę zastępczą. W dalszej części notatki czytamy „o przyszłych rodzicach adopcyjnych ██████████ mówi ██████████ bezosobowo lub „ciocia i wujek”. W tym momencie ██████████ stwierdziła, że w jej opinii nie należy to do niej, a do psychologa MOPS, ażeby przygotować dziecko do adopcji, zakomunikować kim są odwiedzające dziecko osoby. ██████████ nie zgłaszała wcześniej żadnych potrzeb związanych z doinformowaniem jej na temat właściwego przebiegu procesu adopcji, nie chciała otrzymywać instrukcji w tym zakresie, w rozmowach na ten temat podkreślała, że jest rodziną zastępczą od 12 lat i wielokrotnie uczestniczyła w procesie adopcji, dzięki czemu ma właściwe doświadczenie (...) To, jak dzieci przejdą przez ten istotny etap w ich życiu, zależy w głównej mierze od postawy, zaangażowania i działań głównych opiekunów. Ze strony instytucji koordynującej funkcjonowanie pieczy zastępczej powinno istnieć w tym zakresie wsparcie, poradnictwo, pomoc merytoryczna i edukacyjna. ██████████ otrzymała słowne zapewnienie o wsparciu ze strony MOPS, pomimo tego, oświadczyła, że zwróci się z tą kwestią na piśmie. Ważnym elementem może być również szczególne traktowanie podarunków od rodziców adopcyjnych, stwarzanie atmosfery ważności i szacunku wobec tych prezentów, jako rzeczy wyjątkowych, otrzymanych od przyszłej mamy, przyszłego taty. Przyzwolenie na wspólną zabawę, używanie i niszczenie takich podarunków przez inne dzieci, jest niewłaściwe, nie powinno mieć miejsca, może świadczyć o lekceważeniu istotnych dla procesu adopcji elementów i braku szacunku dla reakcji emocjonalnych osób w to zaangażowanych” (akta kontroli str. 225 - 226). Ostatecznie małoletnia ██████████ została adoptowana dnia 17 października 2017 roku. Natomiast w grudniu tego samego roku Kontrolowana jednostka otrzymała informacje z Warmińsko – Mazurskiego Ośrodka Adopcyjnego w Olsztynie o wycofaniu kart do przysposobienia poza granice kraju pozostałej trójki rodzeństwa. Wobec tego, kontrolujący zwrócili się z zapytaniem do Dyrektora Ośrodka o podanie przyczyn dalszego przebywania ██████████ w rodzinie ██████████ Dyrektor Kontrolowanej jednostki złożyła następujące wyjaśnienie: „Mając na uwadze, iż cały czas trwało postępowanie związane z poszukiwaniami kandydatów na rodziców adopcyjnych tutejszy Ośrodek stał na stanowisku, iż przeniesienie dzieci mogłoby wpłynąć negatywnie na proces adopcyjny. Zmiana spowodowałaby, że dzieci przebywałyby w nieznanym dla siebie środowisku, co mogłoby mieć wpływ na relacje i budowanie więzi z nowymi rodzicami. Trzeba podkreślić, że tutejszy Ośrodek wielokrotnie występował do Sądu z wnioskami o rozwiązanie rodziny zastępczej

██████████ i umieszczenie dzieci w innej rodzinie zastępczej (...). Mimo to Sąd nie znalazł podstaw do zmiany postanowienia i umieszczenia małoletnich w innej, wskazanej przez MOPS, rodzinie zastępczej zawodowej. Mając na względzie, że w Sądzie toczyły się postępowania o zmianę rodziny zastępczej nie było zasadne wszczynanie równoległego postępowania z art. 58 ust. 4 ustawy. Należy nadmienić też, że Sądowi znana była cała sytuacja dzieci, w tym okoliczność ich pobytu w pogotowiu rodzinnym. Zatem rozstrzygając sprawy okoliczność ta była przez Sąd również brana pod uwagę. Na marginesie należy dodać, że treść rozstrzygnięć Sądu jednoznacznie wskazuje, że brak jest obecnie jakichkolwiek podstaw do zmiany rodziny z uwagi na dobro dzieci (w tym również przeniesienie dzieci do innej rodziny z uwagi na okres pobytu w pogotowiu)” (akta kontroli str. 227 - 230). W wyniku pism kierowanych przez Kontrolowaną jednostkę do Sądu, rodzina została poddana nadzorowi kuratora sądowego, którego Sąd zobowiązał do składania sprawozdań z pełnionego nadzoru raz w miesiącu (akta kontroli str. 231 - 232).

Z informacji udzielonych przez Dyrektora MOPS w Elblągu wynika, że w okresie objętym kontrolą tylko w rodzinie zastępczej zawodowej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego ██████████ była prowadzona procedura Niebieskiej Karty (akta kontroli str. 233 - 234).

██████████ w piśmie do Rzecznika podali, że Ośrodek zataja informacje na temat sytuacji zdrowotnej przywożonych do nich dzieci. Zapytana o powyższą kwestię Dyrektorka Ośrodka oświadczyła, że rodziny są informowane o sytuacji dziecka, zgodnie z wiedzą jaką na dany moment posiadają pracownicy. Dodatkowo Ośrodek przekazuje rodzinie dokumenty dzieci w momencie ich pozyskania, jak też inne istotne informacje dotyczące dziecka takie jak: do jakiej przychodni jest zapisane dziecko, na co jest chore, gdzie się uczy itp. (akta kontroli str. 235 - 242). Zbieranie powyższych informacji przez pracowników Ośrodka wynika z Zarządzenia nr 24/2018 Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Elblągu z dnia 23 sierpnia 2018 roku w sprawie określenia i wprowadzenia do stosowania w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Elblągu procedur umieszczania dzieci w pieczy zastępczej. Wcześniej obowiązywała procedura z roku 2012 (akta kontroli str. 243 - 250).

Rodzina podała również przypadek obecnie przebywającego u nich dziecka ██████████ oraz interwencyjną sytuację z przed 5 lat dotyczącą małoletniego ██████████ Dyrektorka MOPS w złożonym wyjaśnieniu oświadczyła, że „W dniu umieszczenia małoletniego ██████████ w rodzinie zastępczej u ██████████ tj. 27.02.2015r. dziecko nie miało nogi w gipsie. Małoletni był odebrany bezpośrednio ze Szpitala Miejskiego w Elblągu Oddziału Chirurgii Dziecięcej, gdzie przebywał z powodu urazu głowy, o czym rodzina została poinformowana w chwili dowiedzenia dziecka. Ponadto jak wynika z notatki koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej ██████████ z dnia 09.03.2015r. ██████████ wiedziała o wcześniejszym złamaniu nogi ██████████ (akta kontroli str. 237 – 242 i 251 - 254). Natomiast małoletni ██████████ został umieszczony w pogotowiu rodzinnym ██████████ w dniu 24 grudnia 2012 r. w wyniku interwencji w trybie art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy rodzinie. W interwencji uczestniczył pracownik socjalny tutejszego Ośrodka, policjant oraz zostało wezwane pogotowie ratunkowe, aby określić stan zdrowia dziecka. Rodzina zastępcza została poinformowana o sytuacji zdrowotnej dziecka oraz jego aktualnej sytuacji rodzinnej i prawnej, zgodnie z wiedzą posiadaną przez tutejszy Ośrodek. Nadmienić należy, iż rodzina małoletniego nie była znana pracownikom tutejszego Ośrodka, rodzice nie korzystali z pomocy” (akta kontroli str. 237 – 242 i 255 - 264). Powyższe uwagi zgłoszone przez rodzinę ██████████ do Rzecznika Praw Dziecka w wyniku przeprowadzonej kontroli, nie znalazły potwierdzenia. Zdaniem kontrolujących zasadne byłoby jednak doprecyzowanie powyższej kwestii np. poprzez ustalenie zasady, że rodzina pisemnie

będzie poświadczać, że otrzymała z Ośrodka dokumentację oraz istotne informacje dotyczące przyjmowanego dziecka. Formalny sposób realizacji obowiązku wynikającego z art. 38 a ustawy, pozwoli uniknąć wątpliwości, czy rodzinie udzielono niezbędnych informacji i wprowadzi klarowność w przekazywaniu dokumentacji.

6. Uwagi i wnioski

W wyniku przeprowadzonych czynności kontrolnych zespół inspektorów nie stwierdził istotnych nieprawidłowości w zakresie uwag zgłaszanych do Rzecznika Praw Dziecka przez [REDAKTOWANE]

Niemniej jednak, mając na względzie powyższe ustalenia, rekomenduje się poświadczanie przez rodzinę zastępczą, że otrzymała od organizatora rodzinnej pieczy zastępczej informacje i dokumenty dotyczące dziecka umieszczanego w pieczy zastępczej oraz proponuje się również doprecyzowanie kwestii możliwości wniesienia zastrzeżeń wynikających z art. 134 ustawy, co do oceny rodziny zastępczej, w sposób niebudzący wątpliwości.

7. Zalecenia

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości w realizacji zadań w obszarze objętym kontrolą, nie wydaje się zaleceń.

Zgodnie z § 14 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 sierpnia 2015 roku w sprawie przeprowadzania kontroli przez wojewodę oraz wzoru legitymacji uprawniającej do przeprowadzenia kontroli (Dz. U. z 2015 r., poz. 1477) od wystąpienia pokontrolnego przysługuje prawo wniesienia zastrzeżeń na zasadach określonych w art. 197d ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Termin na wniesienie zastrzeżeń wynosi 7 dni od dnia otrzymania wystąpienia pokontrolnego.

Podstawa prawna:

- § 14 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 sierpnia 2015 roku w sprawie przeprowadzania kontroli przez wojewodę oraz wzoru legitymacji uprawniającej do przeprowadzania kontroli (Dz. U. 2015 poz. 1477),
- art. 197 d ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz. U. 2018 poz. 998 ze zm.).

Z up. WOJEWODY WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Marcin Jastrzębski

Dyrektor Wydziału Polityki Społecznej
Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego
w Olsztynie

Lilla Kondrusik – główny specjalista
Agnieszka Pastuła – główny specjalista